

OPPORTUNITIES TO DEVELOP STUDENTS' TEXT WORKING COMPETENCIES IN LECTURE LESSONS

Madrakhimov Shukhratjon Shukurovich
Assistant-Teacher

Madrakhimova Makhfuza Akhmedovna
Assistant-Teacher

Muydinjonov Ziyodjon Rafiqjon Ugli
Assistant-Teacher

Muydinjonov Davlatjon Rafiqjon Ugli
Assistant-Teacher, Kokand State Pedagogical Institute named after Mukimi
Kokand, Uzbekistan

ABSTRACT

This article presents the project of opportunities to develop students' competences in working with text in teaching the basics of mathematical logic.

Keywords: professional competence, text processing competence, increasing educational efficiency, graphic organizers.

Hozirgi davrda ta'lim samaradorligini oshirish, mutaxassislarning kasbiy kompetentlik darajasini rivojlantirish, pedagog kadrlarni innovatsion faoliyatga yo'naltirish, oliy ta'lim muassasalaridagi o'quv jarayoniga innovatsion ta'lim va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini tatbiq etish, ilg'or xorijiy tajribalarni o'zlashtirish va maqsadli yo'naltirish oliy ta'lim tizimini modernizatsiyalashdagi dolzarb vazifalar sifatida belgilandi.

Ta'lim sifatini oshirish maqsadida so'ngi yillarda ta'limning barcha tizimida kompetensiyaviy yondashuv asosida o'qitishni tashkil etilmoqda. Boshqa fanlar qatorida, ayniqsa, matematika fanini o'qitishda kompetensiyaviy yondashuvdan foydalanib, talabalarga matematik tushunchalarni hayotiy bog'liqliklar asosida o'qitish va o'rgatishni tashkil qilish bugungi kunda ta'limning dolzarb va asosiy omilidir.

Matn bilan ishlash kompetensiyasi -turli manbalardan zarur ma'lumotlarni izlab topa olishni, saralashni, qayta ishlashni, saqlashni, ulardan samarali foydalana olishni, ularni tasniflay olish layoqatlarini shakllantirishni nazarda tutadi. Quyida "Matematik mantiq" fanidan "Mulohazalar va asosiy mantiqiy amallar" mavzusi bo'yicha talabalarning matn bilan ishlash kompetensiyasini rivojlantiruvchi bir qancha metodlarning tavsiflarini keltiramiz.

Bulardan eng samaralilari qatoriga grafik organayzerlarni kiritish mumkin. Grafik organayzerlar (tashkil etuvchi) – fikriy jarayonlarni ko'rgazmali tashkil etish vositasi. Grafik organayzerlar talabalarga taqdimot bilan, matn bilan, chizma bilan ishlash texnikasini shakllantirishga yordam beradi. Grafik organayzerlar matnli ma'lumotning turiga ko'ra quyidagi tartibda qo'llaniladi:

Matnli ma'lumotlarni tarkiblashtirish va tarkibiy bo'lib chiqish, o'rganilayotgan tushunchalar (voqea, hodisa, mavzular) o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik va o'rgatish usul va vositalari: Klaster, Toifalash jadvali, Insert, B/B/B jadvali.

Berilgan matnli ma'lumotlarni tahlil qilish, solishtirish va taqqoslash usul va vositalari: T-jadvali, Venn diagrammasi.

Muammoni aniqlash, uni hal etish, tahlil qilish va rejalashtirish usullari va vositalari: "Nima uchun?", "Baliq skeleti", "Piramida", "Nilufar guli" sxemalari, "Qanday?" ierarxik diagrammasi, "Kaskad" tarkibiy - mantiqiy sxema.

Toifalar bo'yicha - ma'lumotlarni taqsimlashning yagona usuli mavjud emas. Bitta kichik guruh toifalarga ajratish boshqa guruhda ajratilgan toifalardan farq qilishi mumkin. Ta'lim oluvchilarga oldindan tayyorlab qo'yilgan toifalarni farq qilishi mumkin.

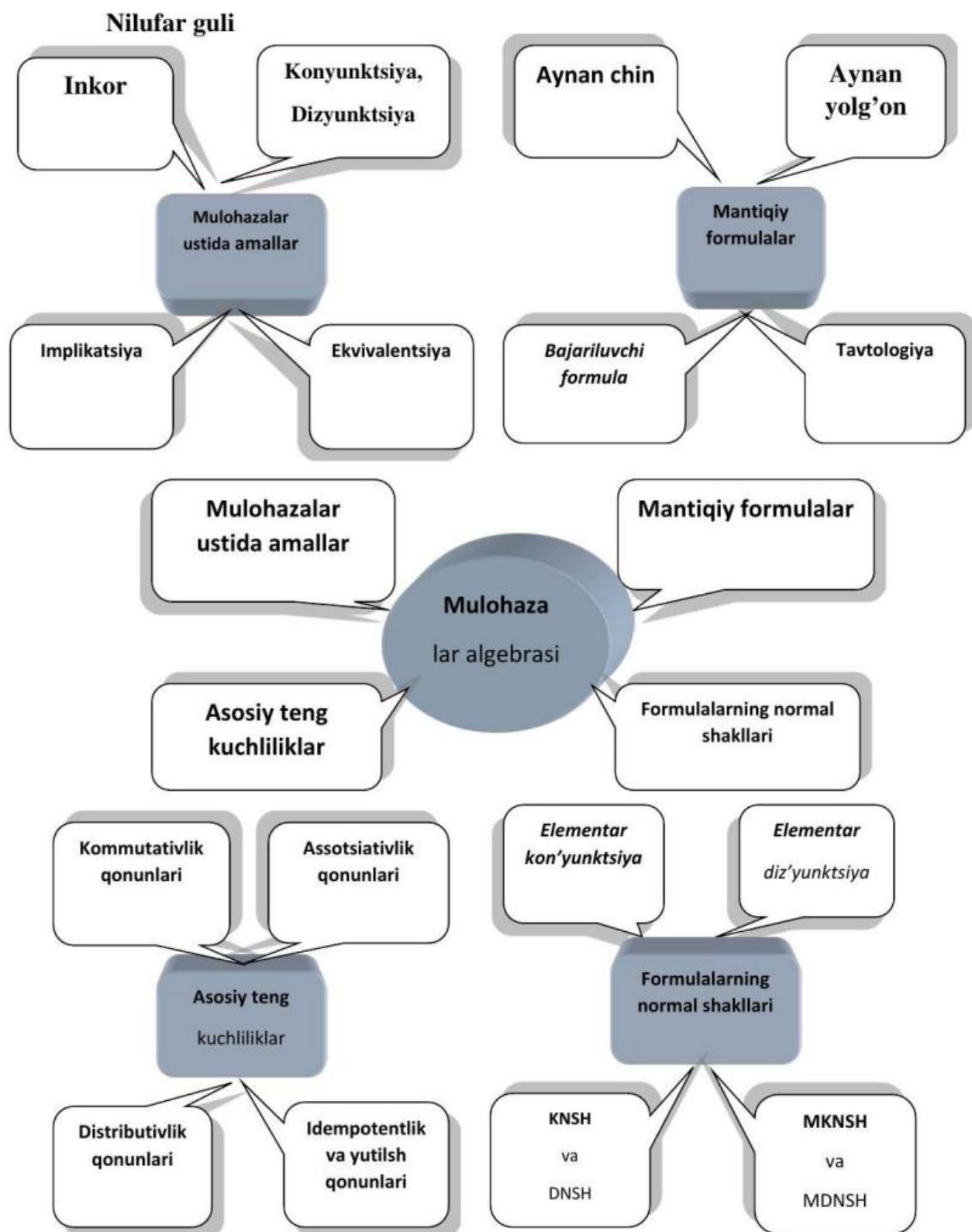
B/B/B jadvali – Bilaman/Bilishni xohlayman/Bilib oldim.

Mavzu, matn, bo'lim bo'yicha izlanuvchilikni olib borish imkonini beradi. Tizimli fikrlash, tuzilmaga keltirish, tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Mavzu bo'yicha "nimalarni bilasiz?" va "nimani bilishni xohlaysiz?" degan savollarga javob beradilar. Jadvalning 1 va 2 bo'limini to'ldiradilar. Mavzuni tinglaydilar, berilgan matnni mustaqil o'qiydilar va 3 bo'limni to'ldiradilar. Konseptual jadvali - o'rganilayotgan mavzu bo'yicha matn ikki yoki undan ortiq jihatlar bo'yicha fikrlarni taqqoslashni ta'minlaydi. U individual ravishda rasmiylashtiriladi. Belgilangan vaqt ichida u tartibda (juftlik bilan) to'ldiriladi, sabablar chap tomonda, aksincha o'ng tomonda - qarama-qarshi fikrlar, omillar va boshqalar yoziladi. Bu jadval tanqidiy kuzatishni rivojlantiradi. Nilufar guli sxemasi – muammoni yechish vositasidir. O'zida nilufar guli ko'rinishini namoyon qiladi. Uning asosini to'qqizta katta to'rtburchaklar tashkil etadi. Tizimli fikrlash va tahlil qilish qobiliyatlarini rivojlantiradi va faollashtiradi.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, grafikli metodlar talabalarga har tomonlama, ayniqsa matnlar bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish, mustaqil fikrlash va ularni tizimlashtirish imkonini beradi.

Xususan, talabalar mavzu haqidagi asosiy tushunchalarni ko'z o'ngida sxematik tarzda namoyon qila oladi, mustaqil va tez fikrlay oladi, muammoni qo'ya olish, uni tizimga solish imkoniga ega bo'ladi. Demak, grafikli metodlar yordamida talabalar yoki o'quvchilar berilgan mavzuni zerikishlarsiz, noodatiy tarzda va albatta, matn orqali o'rganish imkoniga ega bo'ladi.

Ma'ruza mashg'ulotlarida talabalarning matn bilan ishlash kompetensiyalarini rivojlantirish uchun quyidagi grafik organayzerlardan foydalanilgan ishlanmalarni keltiramiz

B / BX / B jadvali

	Bialaman	Bilishni xohlayman	Bilib oldim
Mulohaza			
Mulohazalar ustida amall			
Mantiqiy formulalar			

Insert ta'lim metodi

	"√"-men bilgan ma'lumotlar mos	"+" -men uchun yangi ma'lumot	"-" -men bilgan ma'lumotlar zid	"?" -men uchun tushunar
"va..."				
"yoki.."				
"u holda..."				

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO`YXATI

- Muslimov N.A va boshqalar. Pedagogik kompetentlik va kreativ asoslari. O'quv-metodik qo'llanma. – T.: "Sano-standart", 2015. – 120 b.
- A.S.Yunusov. Matematik mantiq va algoritmlar nazariyasi. O'quv qo'llanma
- T.: "Yangi asr avlodi" 2006.
- Abdunazarova, Dilfuza Tukhtasinovna, Maxfuza Madraximova, and Shuhrat Madrahimov. "SOLVING EQUATIONS IS FOUNDATIONAL FOR MIDDLE AND HIGH SCHOOL MATH." Scientific Bulletin of Namangan State University 3.5 (2021): 7-10.
- Axmedovna, Madraximova Maxfuza, Turdaliyev Sodiqjon Muminjonovich, and Abduraxmonov Dilmurod Akramaliyevich. "CORRELATION COEFFICIENT AS A MATHEMATICAL SOLUTION OF ECONOMIC ISSUES." INTERNATIONAL JOURNAL OF RESEARCH IN COMMERCE, IT, ENGINEERING AND SOCIAL SCIENCES ISSN: 2349-7793 Impact Factor: 6.876 16.06 (2022): 72-75.
- Рахматуллаев, М. "Бош муҳаррир: Наманган давлат университети ректори СТ Турғунов Масъул муҳаррир: Илмий ишлар ва инновациялар бўйича проректор МР Қодирхонов Масъул муҳаррир ўринбосари: Илмий тадқиқот ва илмий педагогик кадрлар тайёрлаш бўлими бошлиғи Р. Жалалов Т А Х Р И Р Х А Й Ъ А Т И."
- Shukurovich, Madrahimov Shuhratjon, and Madrahimova Mahfuza Ahmedovna. "Measures For Monitoring And Evaluation Of Power Activity In Higher Education." JournalNX: 423-426.
- Madрахimov, Shukhrat Shukurovich, and Mahfuza Akhmedovna Madрахimova. "A HERO WHO SAW THE WAR!." 75-летию Победы Великого народа посвящается: Люди. События. Факты. 2020.
- Turdaliyev, S. M., et al. "Making information security strategic to business." ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal 11.4 (2021): 1019-1021.
- Siddikovna, Ahmedova Zebikhon, Marasulova Zulayho Abdullayevna, and Yuldashev Abdurauf Rozmatjonovich. "Innovations and Advanced Foreign Experiences in Teaching Informatics in Higher Education in Interdisciplinary Relations." JournalNX (2021): 371-374.

11. Muydinjonov, Davlatjon R. "Uch singulyar koeffitsientli Helmgolts tenglamasi uchun Xolmgren masalasi". Elektron tahlil va amaliy matematika jurnali 2019.1 (2019): 15-30.
12. Muydinjonov, Ziyodjon, and Davlatjon Muydinjonov. "INFORMATION, COMMUNICATION AND TECHNOLOGY (ICT) IS FOR TEACHER AND STUDENT." (2022).